

Skadeförebyggande arbete för äldre

Enkät till kommuner 2007

Skadeförebyggande arbete för äldre

Enkät till kommuner 2007

Räddningsverkets kontaktpersoner:

Mona Pütsep, 0586-71 32 20

Ingela Stenbäck, 0586-71 32 27

Sveriges Kommuner och landstings kontaktperson:

Irene Lindström, 08-452 77 91

Förord

Ingen annan olyckstyp orsakar så många skador som fallolyckor. De svåraste skadorna drabbar den äldre delen av befolkningen och dessa skador ökar. Nästan 70 procent av dem som vårdas på sjukhus till följd av olyckor har skadats vid fall. Tre gånger så många avlider till följd av fallolyckor jämfört med olyckor i vägtrafiken och fem gånger fler vårdas på sjukhus. Fallskador bland äldre kostar samhället drygt fem miljarder kronor årligen. Frågan om fallskador bland äldre har också uppmärksammats internationellt och varit föremål för ett OECD-projekt.

Mot denna bakgrund gjorde Sveriges Kommuner och Landsting tillsammans med Räddningsverket 2004 en undersökning om hur kommuner och landsting arbetade med skadeförebyggande insatser inom äldreområdet. Resultatet från den undersökningen finns samlat i rapporten ”Säkerhetsarbete för äldre personer, Enkät till kommuner och landsting 2004” NCO 2005:9. 2004 års undersökning följs nu upp av en ny undersökning som gjordes hösten 2007 och som har riktats till kommunernas äldreomsorg.

Ansvariga för utformning av enkäten samt bearbetning och analyser i publikationen är Mona Pütsep och Ingela Stenbäck från Nationellt centrum för lärande från olyckor (NCO) vid Räddningsverket samt Irene Lindström, Kenneth Åhlvik och Stig Wintzer från Sveriges Kommuner och Landsting.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
2. Resultat	10
2.1 Policy och planer	10
2.1.1 Riktlinjer för skadeförebyggande verksamhet	10
2.1.2 Handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet	12
2.1.3 Mål för skadeförebyggande arbete	15
2.1.4 Medel för arbete med äldres säkerhet	16
2.1.5 Stimulansbidrag	16
2.1.6 Utbildning av personal	19
2.1.7 Geriatrisk specialistkompetens	20
2.1.8 Samarbete	21
2.2 Statistik och metod	22
2.2.1 Statistik över personskador	22
2.2.2 Metoder för att identifiera risker	23
2.2.3 Fokus på speciella grupper	24
2.2.4 Fokus på speciella miljöer	25
2.2.5 Åtgärder utöver ordinarie uppdrag	26
2.2.6 Fixartjänster	27
2.2.7 Hembesök	29
2.2.8 Räddningstjänstens åtgärder	33
2.2.9 Utvärdering av skadeförebyggande verksamhet	34
2.3 Räddningsverkets stöd	35
2.3.1 Räddningsverkets webbplats	35
2.3.2 Exempeldatabas för arbete med äldresäkerhet	36
3. Bilagor	37

Sammanfattning

År 2004 genomförde Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i samverkan med Räddningsverket en enkätundersökning angående kommunernas arbete med säkerhetsåtgärder riktade till äldre personer. Bakgrunden till undersökningen var det ökande antalet skador till följd av olyckor som drabbar de äldsta i samhället. Syftet med den undersökningen var att få en nulägesbild över kommunernas säkerhetsarbete riktat till äldre personer.

2007 års undersökning, den undersökning vars resultat redovisas i denna rapport, är en uppföljning av 2004 års resultat. Många av frågorna i enkäten liknar dem som användes i undersökningen 2004 vilket innebär att det är möjligt att göra jämförelser mellan de båda undersökningarna.

Undersökningen genomfördes som en totalundersökning där samtliga kommuner ingick. Enkäten skickades till socialchef, äldreomsorgschef eller motsvarande. Undersökningen genomfördes under hösten 2007 och skickades ut som en webbenkät. Enkäten besvarades av 228 kommuner vilket gav en svarsfrekvens på 79 procent.

Ungefär 40 procent av kommunerna uppger att det finns politiskt antagna riktlinjer för den skadeförebyggande verksamheten medan knappt 20 procent av kommunerna uppger att de planerar att anta sådana riktlinjer.

Drygt hälften av kommunerna angav att de har ett skrivet handlingsprogram för sin skadeförebyggande verksamhet för äldre vilket är en något högre andel jämfört med år 2004.

Ungefär 50 procent av kommunerna uppger att de har medel avsatta för arbetet med äldre personers säkerhet. I 2004 års undersökning uppgav drygt fem procent av kommunerna att det fanns särskilda medel avsatta för detta ändamål. Detta innebär att det skett en stor ökning av andelen kommuner som avsätter medel för arbetet med äldres säkerhet.

70 procent av kommunerna uppger att de använder statistik över personskador för inriktning av sin verksamhet. Detta är en rejäl ökning jämfört med undersökningen 2004 då endast 35 procent av kommuner uppgav att de använde sig av sådan statistik.

Hela 97 procent av kommunerna använder sig av avvikelserapportering och nära 80 procent uppger att de använder olycks- och tillbudsrapportering för att hitta risker som äldre personer kan utsättas för. En liknande fråga ingick i 2004 års undersökning och då angav drygt 90 procent av kommunerna att de använder sig av avvikelserapportering och nästan 70 procent att de använder olycks- och tillbudsrapportering.

I drygt 40 procent av kommunerna görs regelbundna förebyggande hembesök hos äldre. Andelen kommuner som gör förebyggande hembesök har ökat något mellan 2004 och 2007. I 2004 års undersökning uppgav lite drygt 30 procent av kommunerna att det regelbundet görs förebyggande hembesök.

Nästan 40 procent av kommunerna uppger att de utvärderar sin skadeförebyggande verksamhet för äldre medan drygt 30 procent anger att de inte gör det i dagsläget men planerar att börja med det. I 2004 års undersökning angav lite drygt 30 procent av kommunerna att de utvärderade sin skadeförebyggande verksamhet och ungefär 15 procent att de planerade att börja med det.

1. Inledning

År 2004 genomförde Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i samverkan med Räddningsverket en enkätundersökning angående kommunernas arbete med säkerhetsåtgärder riktade till äldre personer. Bakgrunden till undersökningen var det ökande antalet skador till följd av olyckor som drabbar de äldsta i samhället. Syftet med den undersökningen var att få en nulägesbild över kommunernas säkerhetsarbete riktat till äldre personer.

2007 års undersökning, den undersökning vars resultat redovisas i denna rapport, är en uppföljning av 2004 års resultat. Många av frågorna i enkäten liknar dem som användes i undersökningen 2004 vilket innebär att det är möjligt att göra jämförelser mellan de båda undersökningarna.

Undersökningen genomfördes som en totalundersökning där samtliga kommuner ingick. Enkäten skickades till socialchef, äldreomsorgschef eller motsvarande. Undersökningen genomfördes under hösten 2007 och skickades ut som en webbenkät.

Enkäten besvarades av 228 kommuner vilket gav en svarsfrekvens på 79 procent. Det förekommer partiellt bortfall vilket innebär att enkäten är besvarad men enstaka frågor är överhoppade. I denna undersökning är det partiella bortfallet litet.

Resultat i en enkätundersökning är behäftade med viss osäkerhet på grund av olika felkällor. Osäkerhetskällor är till exempel bortfall från vissa kommuner, missuppfattningar av frågor och bearbetningsfel. En rad kontroller av materialet har genomförts för att minska risken för att sådana fel ska påverka resultatet.

2. Resultat

I detta avsnitt redovisas och kommenteras undersökningens resultat. Resultatredovisningen görs uppdelad på frågeområdena *Policy och planer*, *Statistik och metod* samt *Räddningsverkets stöd*.

Där det är möjligt jämförs resultaten från 2007 års undersökning med resultaten från 2004 års undersökning.

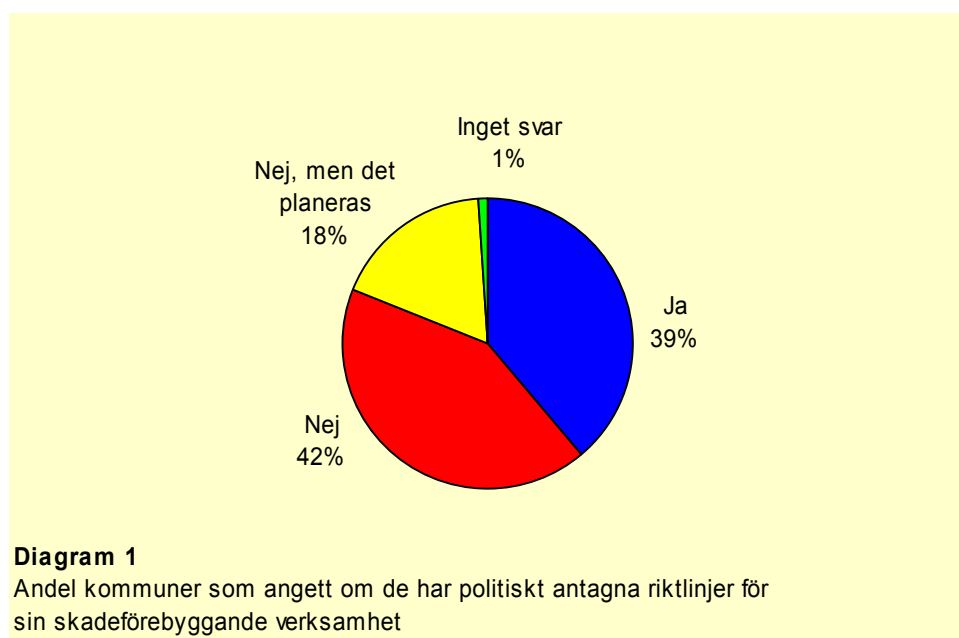
På vissa frågor kunde flera svarsalternativ kryssas i, vilket innebär att summan av andelarna i diagrammen blir större än 100 procent. Detta gäller framför allt för de stapeldiagram som visas.

2.1 Policy och planer

I detta avsnitt behandlas frågor om riktlinjer och handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet, om det finns mål för det skadeförebyggande arbetet i kommunerna, om det finns särskilt avsatta medel för att arbeta med äldre personers säkerhet, utbildning av personal och vilka äldreomsorgen samarbetar med för att förebygga skador hos äldre.

2.1.1 Riktlinjer för skadeförebyggande verksamhet

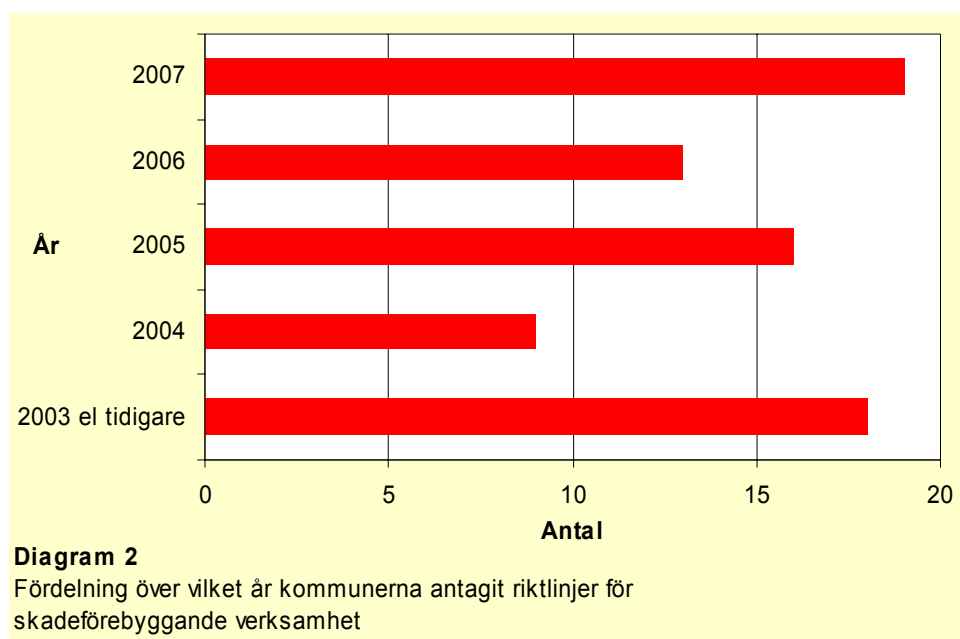
I diagram 1 redovisas andelen kommuner som angett om de har politiskt antagna riktlinjer för sin skadeförebyggande verksamhet. Resultaten i diagrammet baserar sig på fråga 1a i enkäten.

Ungefär 40 procent av kommunerna uppger att det finns politiskt antagna riktlinjer för den skadeförebyggande verksamheten. Knappt 20 procent av kommunerna uppger att de planerar att anta sådana riktlinjer.

I 2004 års enkät ställdes frågan ”Finns i er kommun en skriven policy för äldre personers säkerhet?”. Där svarade nästan 15 procent av kommunerna att det fanns en skriven policy och 15 procent svarade att det inte fanns men att det planerades. Om man jämför skriven policy med antagna riktlinjer innebär det att antalet kommuner som har någon form av antagna riktlinjer har ökat med 25 procentenheter mellan åren 2004 och 2007.

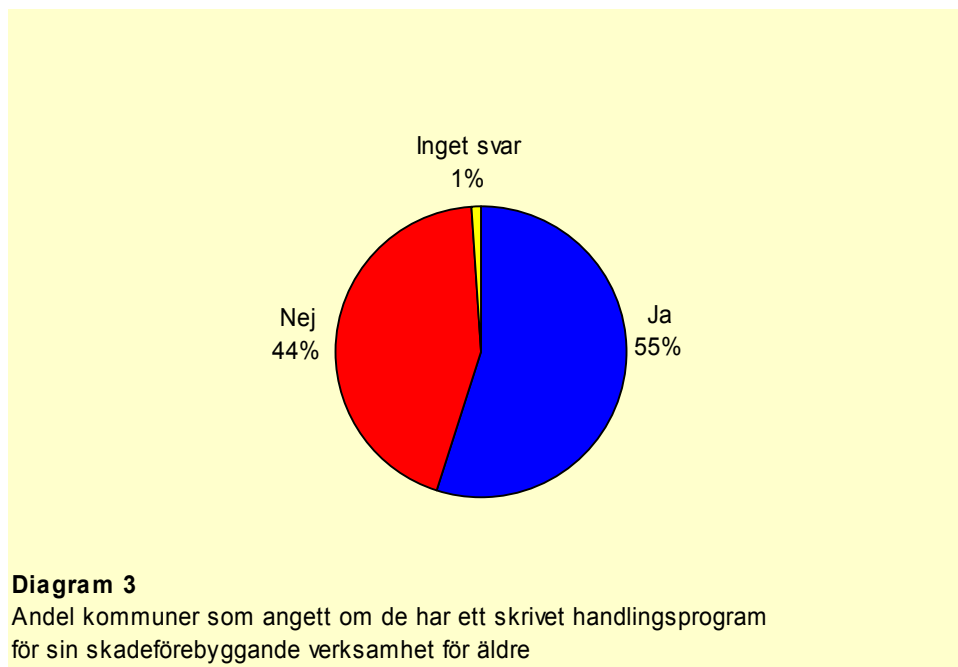
I diagram 2 visas fördelningen över vilket år riktlinjerna för den skadeförebyggande verksamheten antogs för de kommuner som angett att de har politiskt antagna riktlinjer. Ett fåtal kommuner har angett året för när riktlinjerna först antogs och vilket eller vilka år de sedan har reviderats. I dessa fall presenteras det senaste revideringsåret. Resultaten i diagrammet baseras på fråga 1b i enkäten.

Kommunerna fick även ange i vilket politiskt forum som riktlinjerna antagits. Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, samt socialnämnden var de vanligaste. Andra forum som nämns är vård- och omsorgsnämnd eller motsvarande och folkhälsorådet.

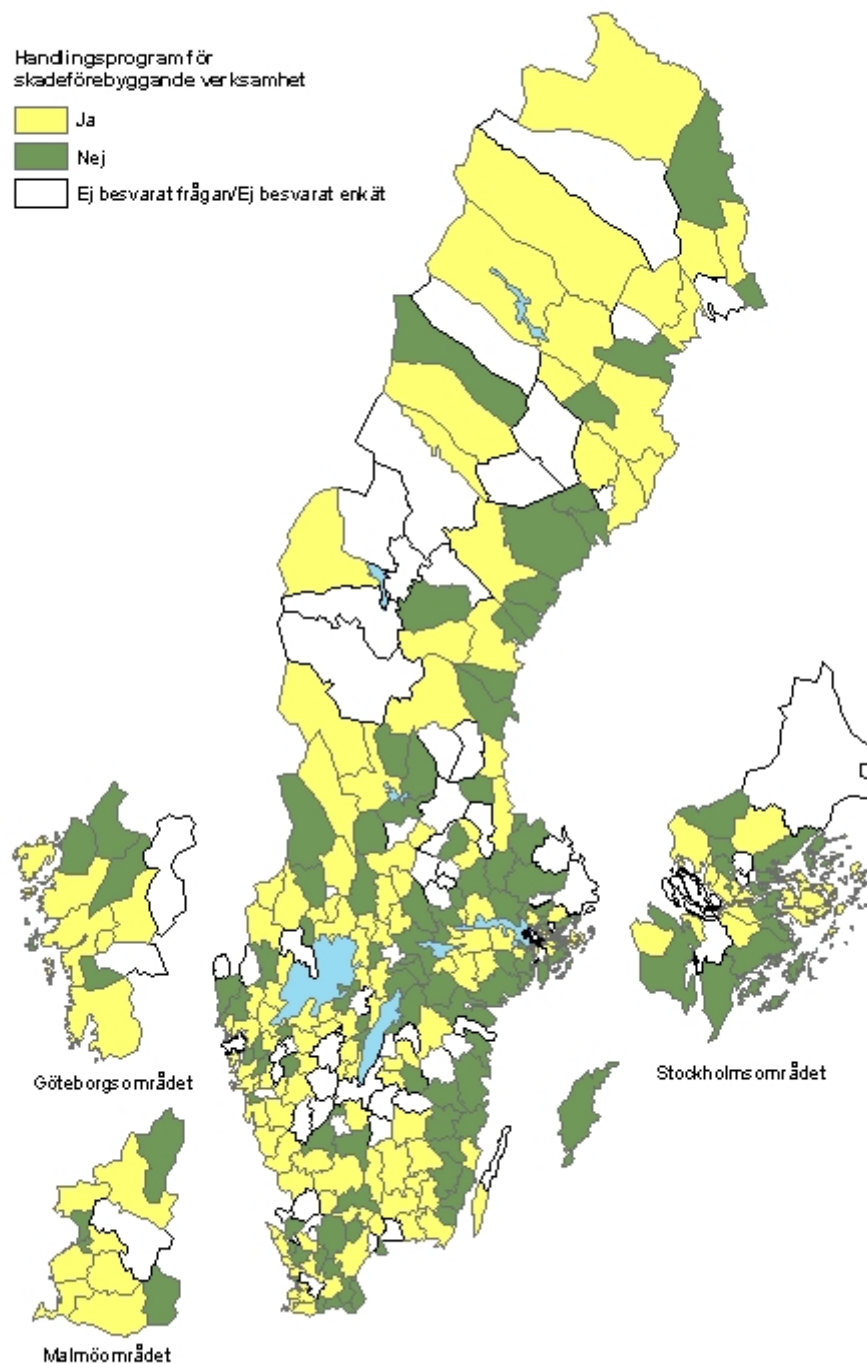
2.1.2 Handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet

Diagram 3 visar andelen kommuner som angett om de har något skrivet handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet för äldre. Resultaten baserar sig på fråga 2a i enkäten.

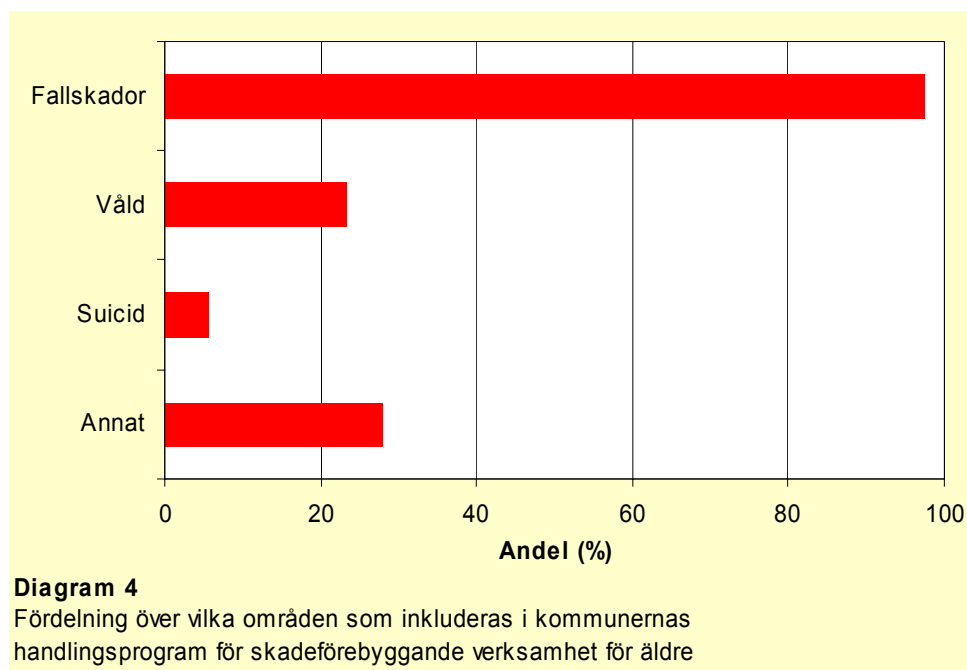

55 procent av kommunerna angav att de har ett skrivet handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet för äldre. I 2004 års enkät ställdes frågan ”Finns det något annat skrivet handlingsprogram eller samordnat arbete där säkerhetsåtgärder som riktar sig till äldre ingår?”. 45 procent av kommunerna svarade ja på den frågan. Om man likställer den frågan med fråga 2a i 2007 års enkät och gör en jämförelse trots att de inte lyder exakt likadant, visar det sig att det är en högre andel kommuner som har ett skrivet handlingsprogram om äldresäkerhet idag.

Kartan visar hur svaren fördelade sig på frågan om det finns ett skrivet handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet för äldre i kommunen.

De kommuner som svarade att de har ett handlingsprogram för skadeförebyggande arbete för äldre fick också uppge vad som ingår i handlingsprogrammet. Detta redovisas i diagram 4 som baserar sig på fråga 2b i enkäten.

Som framgår av diagrammet är fallskador det område som ingår i flest handlingsprogram. Exempel på områden som angavs under ”Annat” är brand, trygghet, miljö och läkemedel.

I 2004 års enkät gavs möjlighet att bifoga handlingsprogrammen som bilaga. De bifogade handlingsprogrammen innehöll projekt och verksamheter inriktade på bland annat fallskadeprevention, fixartjänster och identifiering av riskpatienter. Enkäten 2004 var en pappersenkät till skillnad från 2007 års enkät som var en webbenkät, vilket gjorde det möjligt att bifoga handlingsprogram. I 2007 års undersökning gavs inte möjligheten att bifoga några dokument.

2.1.3 Mål för skadeförebyggande arbete

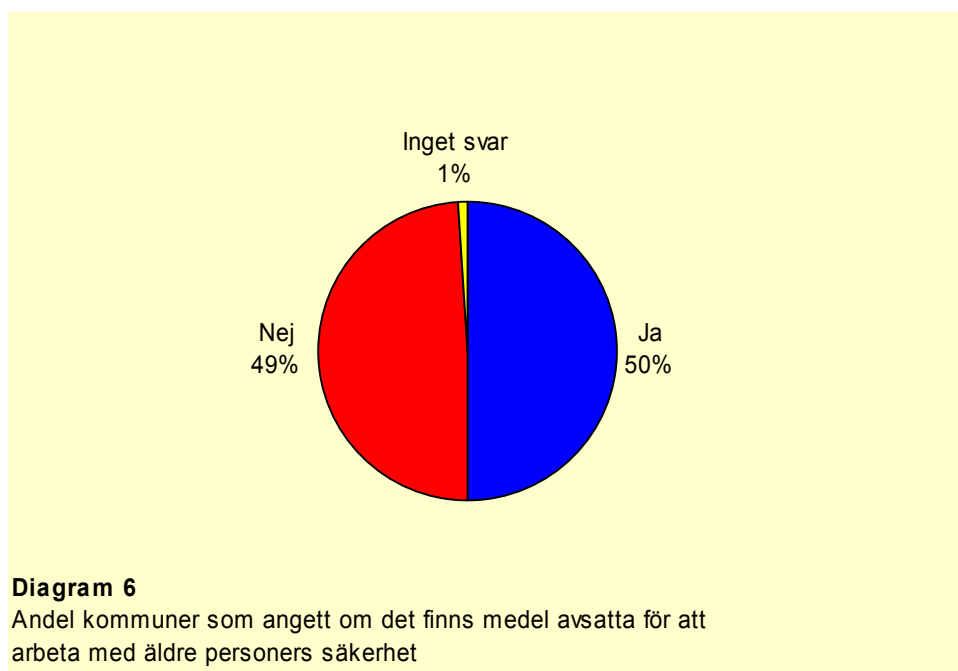
I diagram 5 redovisas andelen kommuner som angett om det finns skrivna mål för det skadeförebyggande arbetet. Resultaten bygger på fråga 3a i enkäten.

Nästan 50 procent av kommunerna uppger att de har skrivna mål för det skadeförebyggande arbetet. Nära 90 procent av de kommuner som har mål för det skadeförebyggande arbetet har rutiner för att följa upp dessa mål.

2.1.4 Medel för arbete med äldres säkerhet

I diagram 6 visas andelen kommuner som angett om det finns medel avsatta för att arbeta med äldre personers säkerhet. Resultaten baseras på fråga 4 i enkäten.

Hälften av kommunerna uppger att de har medel avsatta för arbetet med äldre personers säkerhet. I 2004 års undersökning uppgav drygt fem procent av kommunerna att det fanns särskilda medel avsatta för detta ändamål. Detta innebär att det skett en stor ökning av andelen kommuner som avsätter medel för arbetet med äldres säkerhet.

2.1.5 Stimulansbidrag

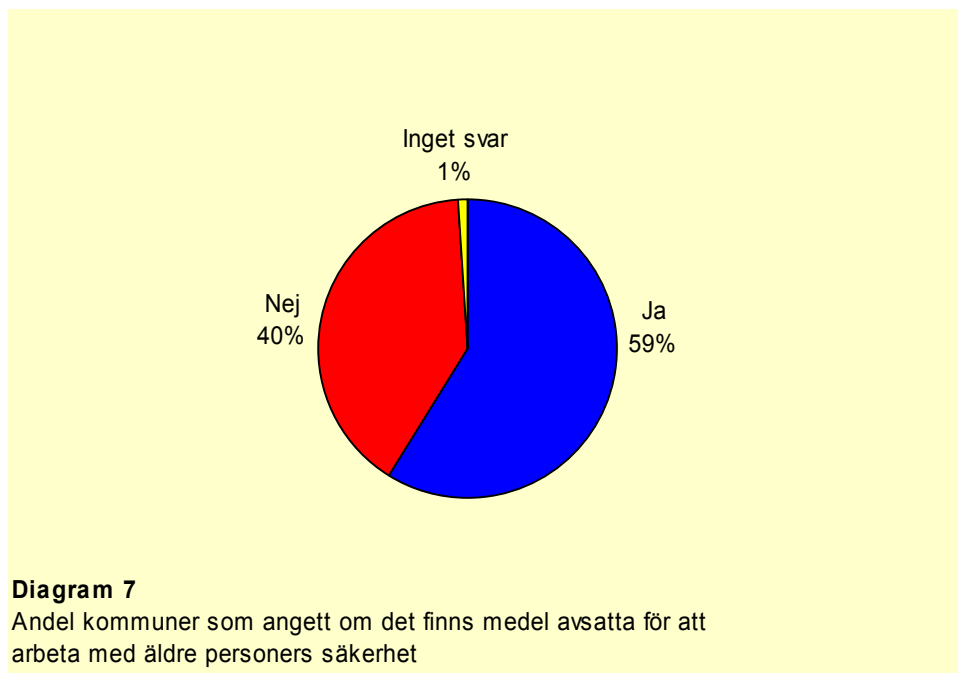
Under 2006 och 2007 har kommunerna kunnat söka stimulansbidrag från Socialstyrelsen för insatser inom vård och omsorg om äldre personer. Medlen ska användas inom följande områden¹:

- läkartillgång såväl i särskilt boende som ordinärt boende
- läkemedelsgenomgångar
- förebyggande arbete
- demensvård
- rehabilitering
- kost och nutrition
- det sociala innehållet

¹ Socialstyrelsens meddelandeblad, art nr 2007-1-4

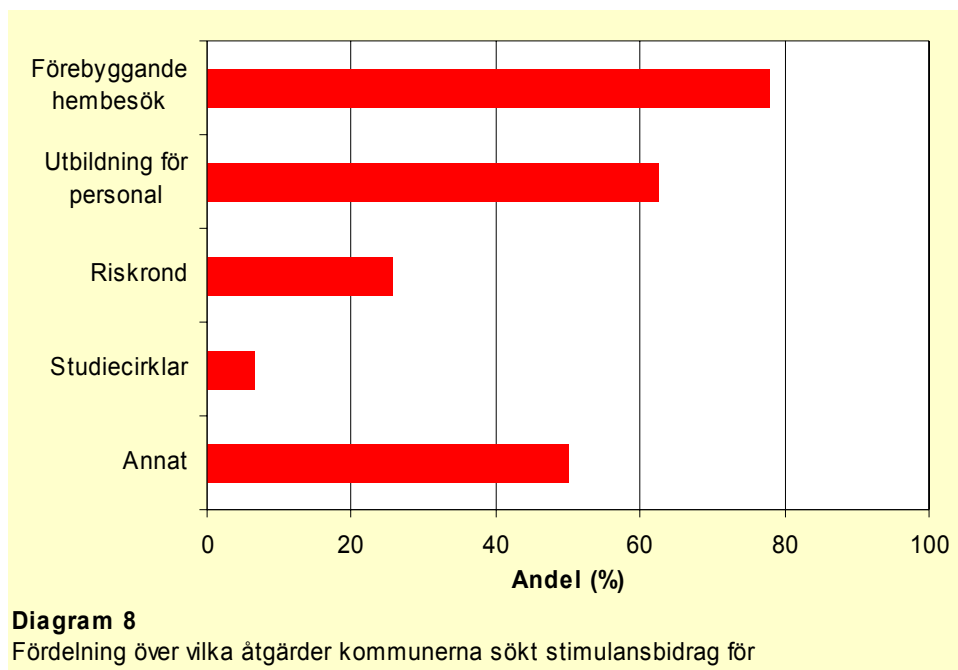
För 2007 fick Socialstyrelsen i uppdrag från regeringen att besluta om och fördela 1,35 miljarder kronor för att stödja kommuner och landsting i deras arbete med att utveckla vården och omsorgen om äldre personer.

I 2007 års enkät ingick en fråga om kommunen sökt ”stimulansbidrag för insatser inom vård och omsorg om äldre personer” för skadeförebyggande arbete. I diagram 7 visas andelen kommuner som angett om de har sökt stimulansbidrag. Resultaten bygger på fråga 5a i enkäten.

Nästan 60 procent av kommunerna svarade att de sökt stimulansbidrag för insatser inom vård och omsorg om äldre personer för skadeförebyggande arbete.

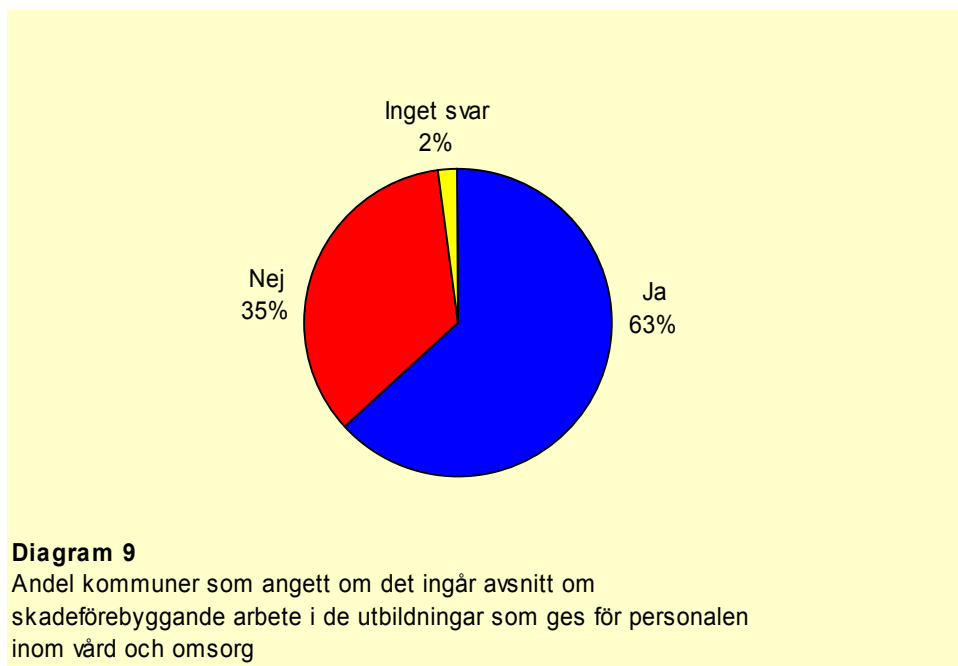
De kommuner som angett att de sökt stimulansbidrag för skadeförebyggande arbete fick svara på frågan om vad de sökt medel till. Resultaten i diagram 8 baseras på fråga 5b i enkäten.

Nästan 80 procent av de kommuner som sökt medel har sökt till förebyggande hembesök och drygt 60 procent har sökt till utbildning för personal. I svarsalternativet "Annat" har flera kommuner nämnt att de sökt medel till bland annat arbete med fallprevention, läkemedelsgenomgångar, rehabilitering, spridning av information om äldresäkerhet samt kost och nutrition.

2.1.6 Utbildning av personal

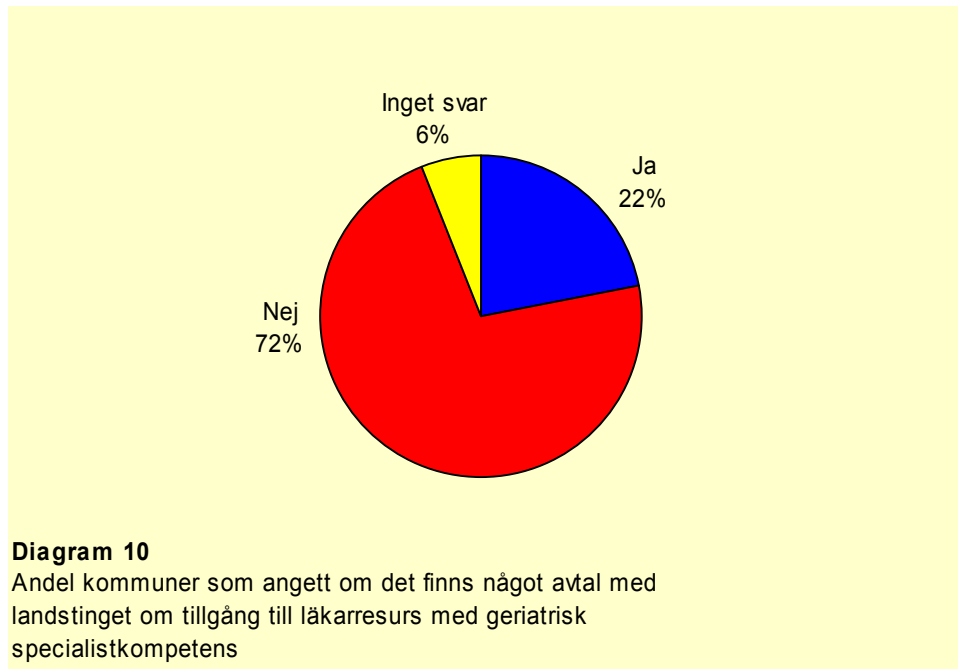
I diagram 9 redovisas andelen kommuner som angett om det ingår avsnitt om skadeförebyggande arbete i de utbildningar som ges för personalen inom vård och omsorg. Resultaten bygger på fråga 6a i enkäten.

Drygt 60 procent av kommunerna har uppgett att det ingår avsnitt om skadeförebyggande arbete i de utbildningar som ges för personalen inom vård och omsorg. I dessa utbildningar ingår bland annat fallprevention, riskbedömningar, brandförebyggande samt genomgångar av checklistor och läkemedel. I motsvarande enkät som genomfördes år 2004 uppgav drygt 70 procent av kommunerna att det ingick avsnitt om skadeförebyggande arbete i utbildningar till personal inom vård och omsorg. Det innebär att det är en lägre andel kommuner idag som har avsnitt om skadeförebyggande arbete i sina utbildningar.

2.1.7 Geriatrisk specialistkompetens

Diagram 10 visar andelen kommuner som angett om det finns något avtal med landstinget om tillgång till läkarresurs med geriatrisk specialistkompetens. Resultatet baseras på fråga 7 i enkäten.

Drygt 20 procent av kommunerna uppger att de har avtal med landstinget om tillgång till läkarresurs med geriatrisk specialistkompetens.

2.1.8 Samarbete

I diagram 11 redovisas fördelningen över vilka äldreomsorgen samarbetar med för att förebygga skador hos äldre. I diagrammet redovisas endast de grupper som har en högre andel än 10 procent. Resultaten bygger på fråga 8 i enkäten.

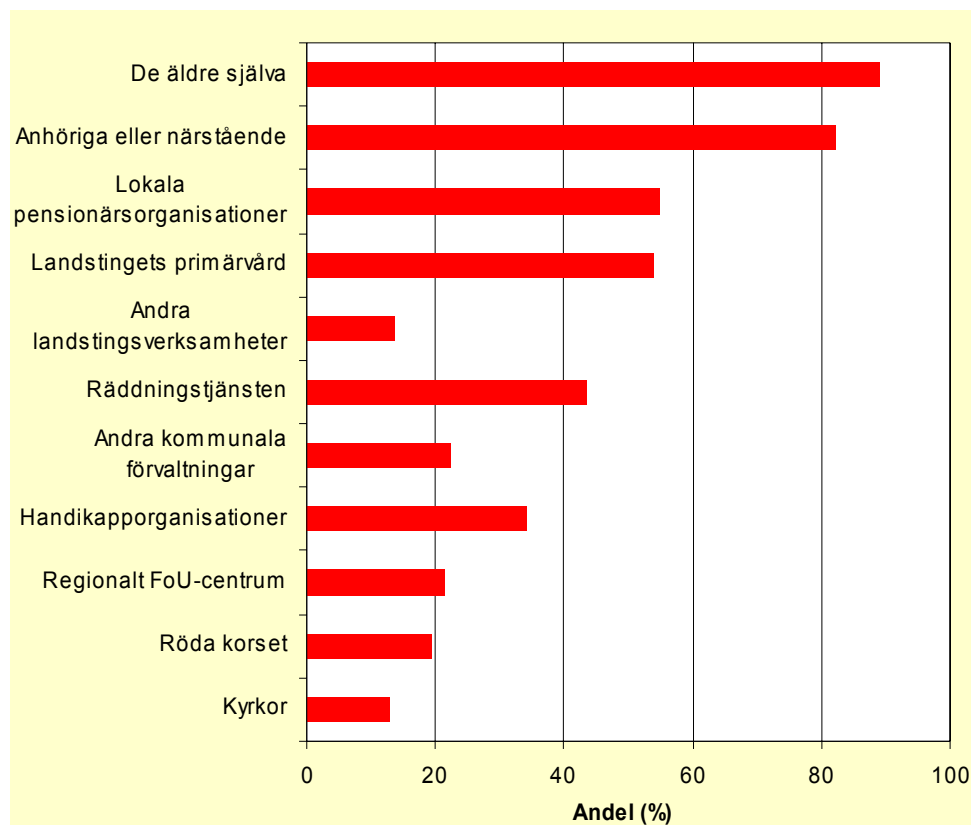

Diagram 11

Fördelning över vilka äldreomsorgen i kommunerna samarbetar med för att förebygga skador hos äldre

Nästan 90 procent av kommunerna anger att de i arbetet med att förebygga skador hos äldre samarbetar med de äldre själva och över 80 procent har svarat att de samarbetar med anhöriga eller närstående. Exempel på "Andra kommunala förvaltningar" som äldreomsorgen samarbetar med är tekniska förvaltningen, samhällsbyggnads-, miljö- och socialförvaltningen. Exempel på "Andra landstingsverksamheter" som kommunerna samarbetar med är folkhälsoplanerare/folkhälsoenheten, hjälpmedelscentralen och ortopedtekniska enheten.

Andra som äldreomsorgen också samarbetar med är studieförbund, Polisen och NTF. Endast två procent av kommunerna anger att de inte har något skadeförebyggande samarbete alls.

I 2004 års enkät angav drygt 75 procent av kommunerna att de samarbetade med de äldre själva och 70 procent att de samarbetade med anhöriga eller närstående för att förebygga skador hos äldre. Det innebär att det idag är en större andel kommuner som samarbetar med de äldre själva, anhöriga eller närstående jämfört med 2004 års enkät. Samma ökning ses i stort sett för

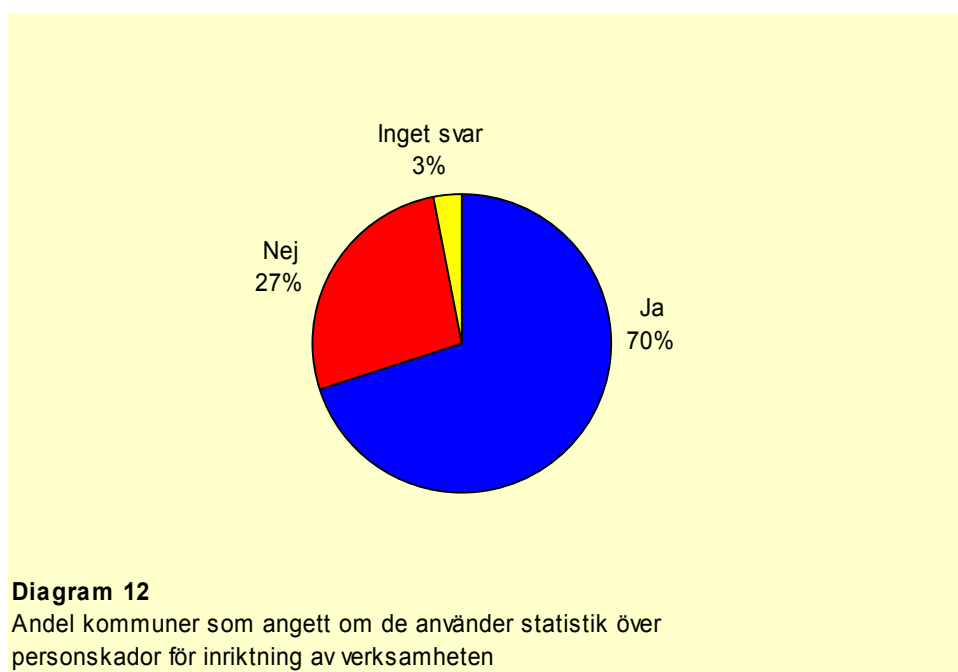
alla grupper där det går att göra en jämförelse mellan 2004 och 2007 års undersökningar.

2.2 Statistik och metod

I detta avsnitt behandlas bland annat frågor om och hur statistik över personskador används i kommunerna, vilka metoder som används för att hitta risker för äldre, om kommunen har någon fixartjänst och om det görs regelbundna förebyggande hembesök hos äldre.

2.2.1 Statistik över personskador

I diagram 12 visas andelen kommuner som angett om de använder statistik över personskador för inriktning av verksamheten. Resultaten baseras på fråga 9a i enkäten.

70 procent av kommunerna uppger att de använder statistik över personskador för inriktning av sin verksamhet. Detta är en rejäl ökning jämfört med undersökningen 2004 då endast 35 procent av kommuner uppger att de använde sig av sådan statistik.

Kommunerna fick också ange varifrån de hämtar sin statistik och de mest frekventa källorna som kommunerna uppgett är avvikelserapportering, fallrapportering, landstingets skadestatistik samt egen statistik.

Kommunerna har uppgett olika användningsområden för statistiken. Nära 50 procent uppger att de analyserar statistiken för att kunna förändra och förbättra det skadeförebyggande arbetet. Nästan 30 procent använder statistiken för att kunna göra jämförelser över tid och för att kunna se trender och skillnader.

2.2.2 Metoder för att identifiera risker

Diagram 13 visar fördelningen över vilka metoder som kommunerna använder för att hitta de eventuella risker äldre personer kan utsättas för. Resultaten bygger på fråga 10 i enkäten.

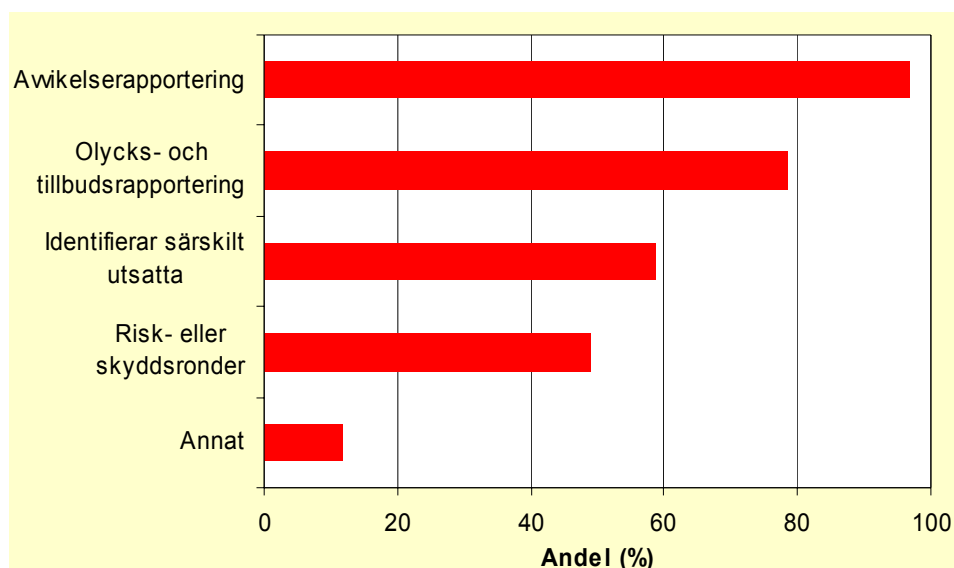

Diagram 13

Fördelning över vilka metoder som kommunerna använder för att hitta de eventuella risker äldre personer kan utsättas för

Hela 97 procent av kommunerna använder sig av avvikelserapportering och nära 80 procent uppger att de använder olycks- och tillbudsrapportering för att hitta risker som äldre personer kan utsättas för. Det är också relativt många kommuner som identifierar särskilt utsatta äldre personer, nästan 60 procent. Användning av olika checklistor, riskbedömningar och uppsökande verksamhet är exempel på andra metoder som kommunerna angett i svarsalternativet ”Annat”.

En liknande fråga ingick i 2004 års undersökning. Drygt 90 procent av kommunerna angav då att de använder sig av avvikelserapportering och nästan 70 procent att de använder olycks- och tillbudsrapportering för att identifiera risker som äldre personer kan utsättas för. Det innebär att det idag jämfört med 2004 är en större andel kommuner som använder sig av avvikelse-, olycks- och tillbudsrapportering för att hitta risker som äldre personer kan utsättas för.

2.2.3 Fokus på speciella grupper

I diagram 14 redovisas fördelningen över kommunernas svar på frågan om de har fokus på speciella grupper i arbetet med äldres säkerhet. Resultaten baseras på fråga 11 i enkäten.

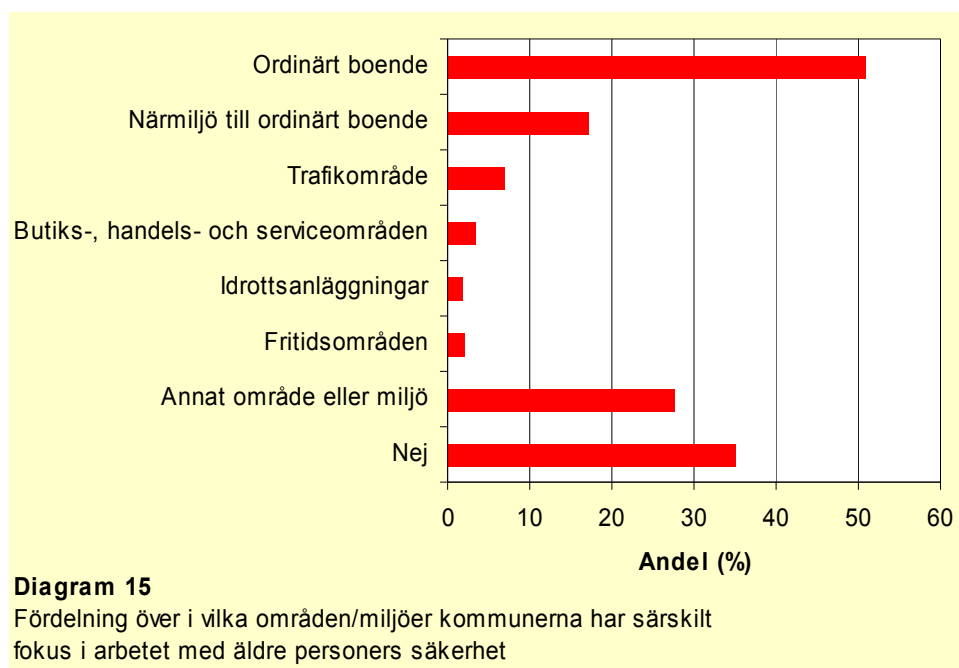

Det är väldigt få kommuner som uppgett att de har särskilt fokus på kön, utländsk bakgrund eller funktionshindrade i arbetet med äldre personers säkerhet. Knappt 20 procent av kommunerna har angett att de har fokus på någon ”annan grupp”, till exempel dementa personer och personer i särskilt boende.

Motsvarande fråga fanns med i 2004 års undersökning men då med endast svarsalternativen Ja och Nej. Ungefär 90 procent av kommunerna angav då att de inte har fokus på någon speciell grupp. Detta kan jämföras med årets undersökning där drygt 70 procent av kommunerna angett att de inte har fokus på någon särskild grupp.

2.2.4 Fokus på speciella miljöer

Diagram 15 visar fördelningen över i vilka områden/miljöer kommunerna har särskilt fokus i arbetet med äldre personers säkerhet. Resultaten baseras på fråga 12 i enkäten.

Drygt 50 procent av kommunerna uppger att de har särskilt fokus på äldres säkerhet i ordinärt boende. Nästan 30 procent av kommunerna har angett att de har fokus i "Annat område eller miljö" och där anges särskilt boende av de flesta. Ungefär 35 procent av kommunerna uppger att de inte har särskilt fokus på äldre personers säkerhet i någon av de efterfrågade miljöerna.

2.2.5 Åtgärder utöver ordinarie uppdrag

I diagram 16 redovisas fördelningen över vilka särskilda åtgärder, utöver det som ingår i ordinarie uppdrag, som kommunerna gör för att förebygga skador hos äldre. Resultatet baseras på fråga 13 i enkäten.

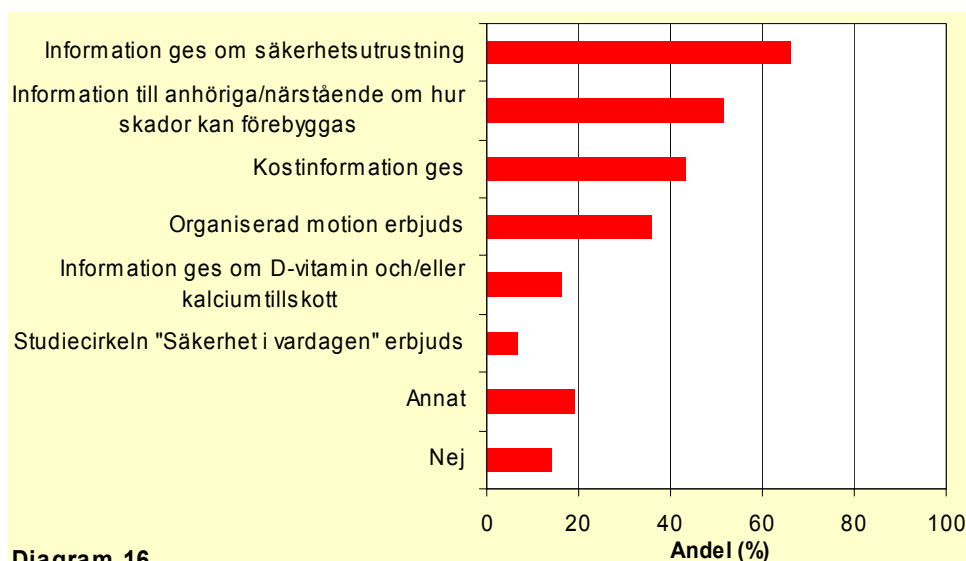

Diagram 16

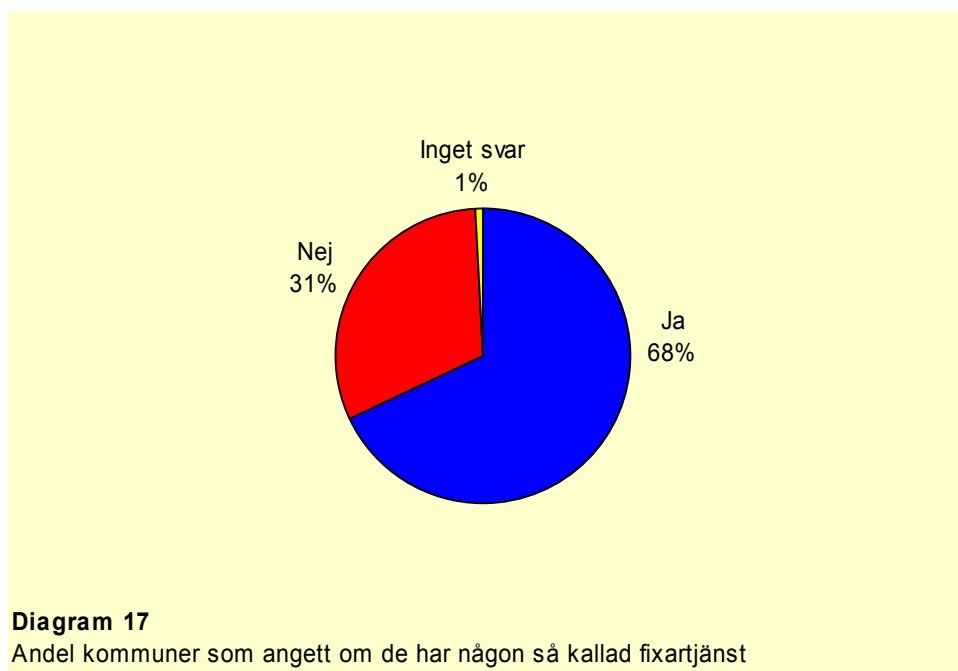
Fördelning över vilka särskilda åtgärder utöver det som ingår i ordinarie uppdrag som kommunerna gör för att förebygga skador hos äldre

Nästan 70 procent av kommunerna ger information om säkerhetsutrustning, exempelvis fallbyxor och höftskydd. Information till anhörig eller närstående om hur skador ska förebyggas ges i ungefär 50 procent av kommunerna.

Exempel på "Annat" som kommunerna gör för att förebygga skador hos äldre personer är äldredagar, fixartjänst, informationsbroschyrer och olika föreläsningar.

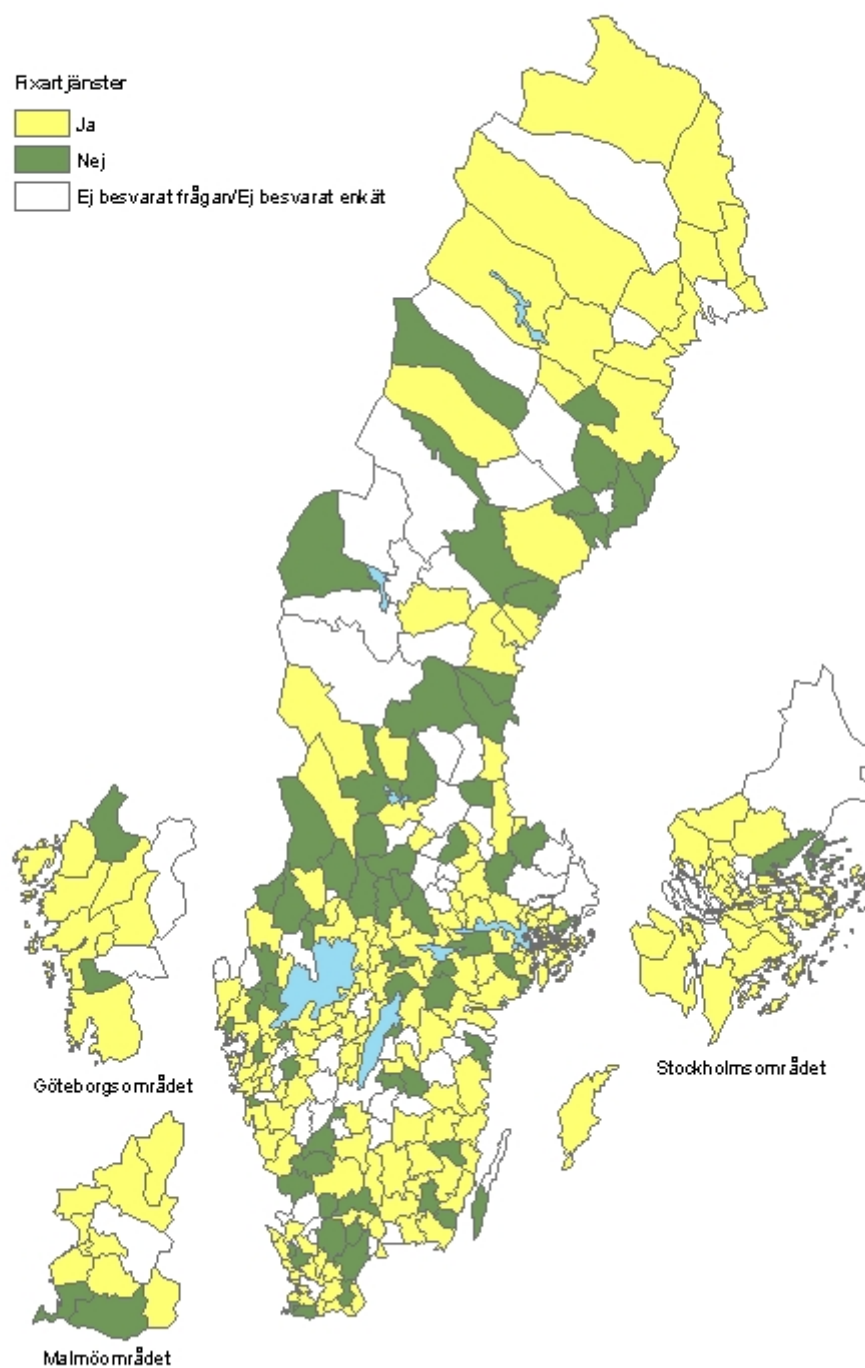
2.2.6 Fixartjänster

I diagram 17 redovisas andelen kommuner som angett om de har någon så kallad fixartjänst. Resultaten baseras på fråga 14a i enkäten.

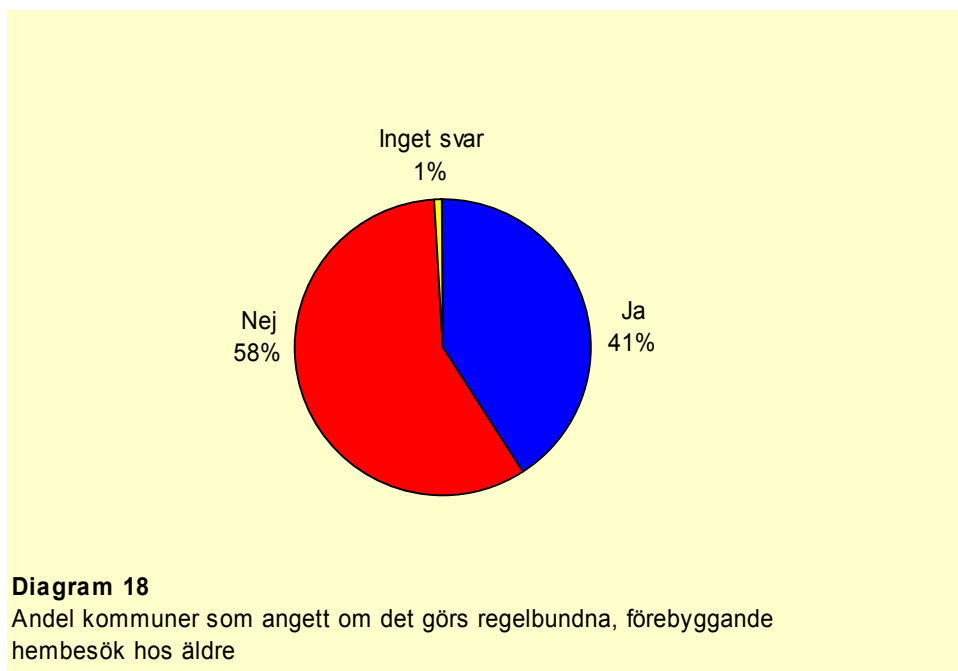
Nästan 70 procent av kommunerna har en så kallad fixartjänst. Många kommuner tar inte betalt för fixartjänsten medan några kommuner tar betalt per timme och några andra kommuner tar betalt per besök. För de kommuner som angett att de tar betalt varierar kostnaden per timme mellan 50 och 250 kronor medan kostnaden per besök varierar mellan 20 och 150 kronor.

Kartan visar hur svaren fördelade sig på frågan om kommunerna har någon så kallad fixartjänst.

2.2.7 Hembesök

I diagram 18 visas andelen kommuner som angett om det görs regelbundna, förebyggande hembesök hos äldre. Resultaten bygger på fråga 15a i enkäten.

I drygt 40 procent av kommunerna görs regelbundna förebyggande hembesök hos äldre. Nästan alla kommuner som gör hembesök gör det i eget boende medan drygt 10 procent av kommunerna gör hembesök i särskilt boende. Åldern på dem som kan få dessa besök varierar något mellan kommunerna. I eget boende varierar åldern mellan 70 och 84 år.

Andelen kommuner som gör förebyggande hembesök har ökat något mellan 2004 och 2007. I 2004 års undersökning uppgav lite drygt 30 procent av kommunerna att det regelbundet görs förebyggande hembesök.

Kartan visar hur svaren fördelade sig på frågan om kommunerna gör regelbundna, förebyggande hembesök hos äldre.

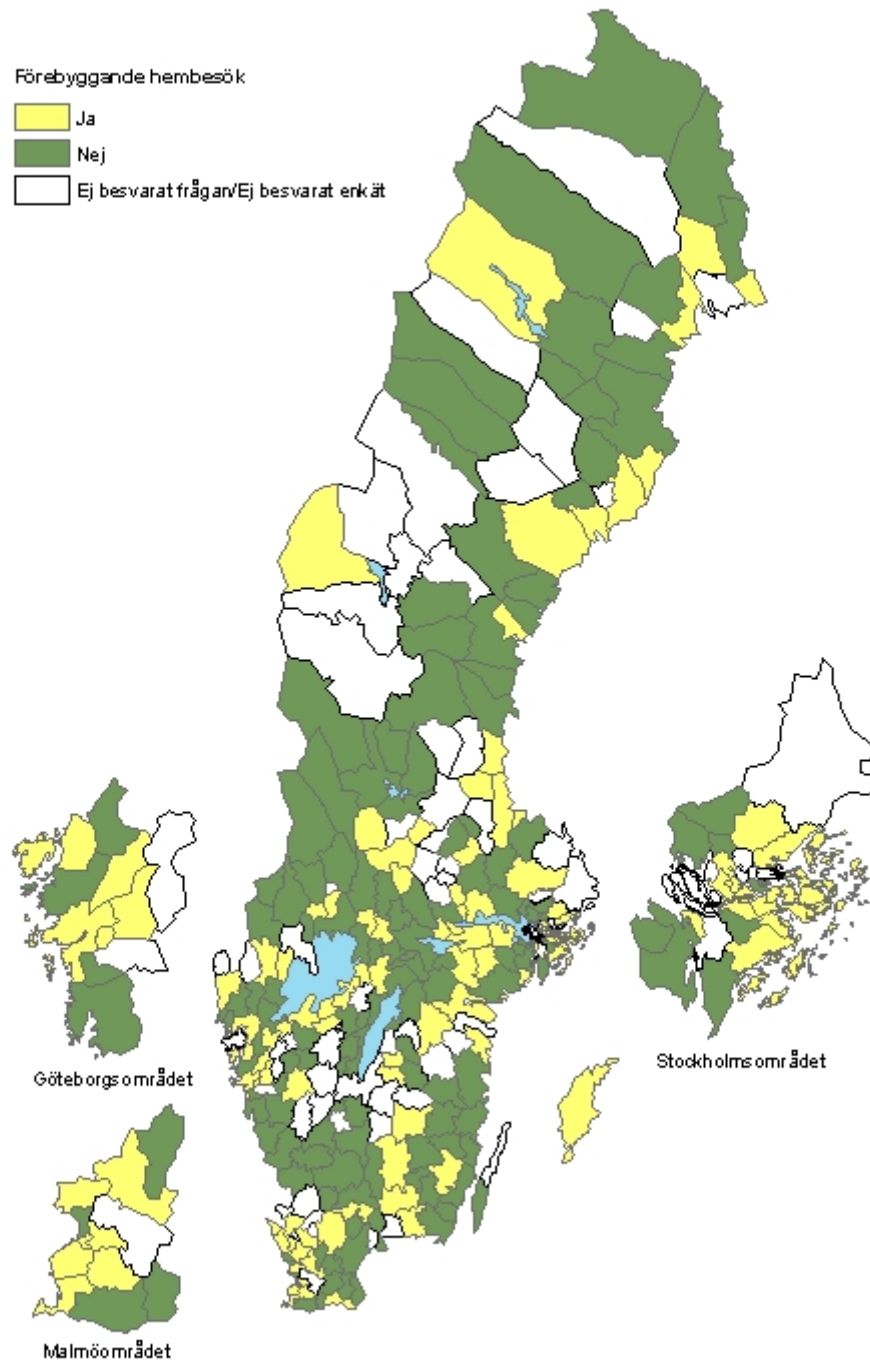
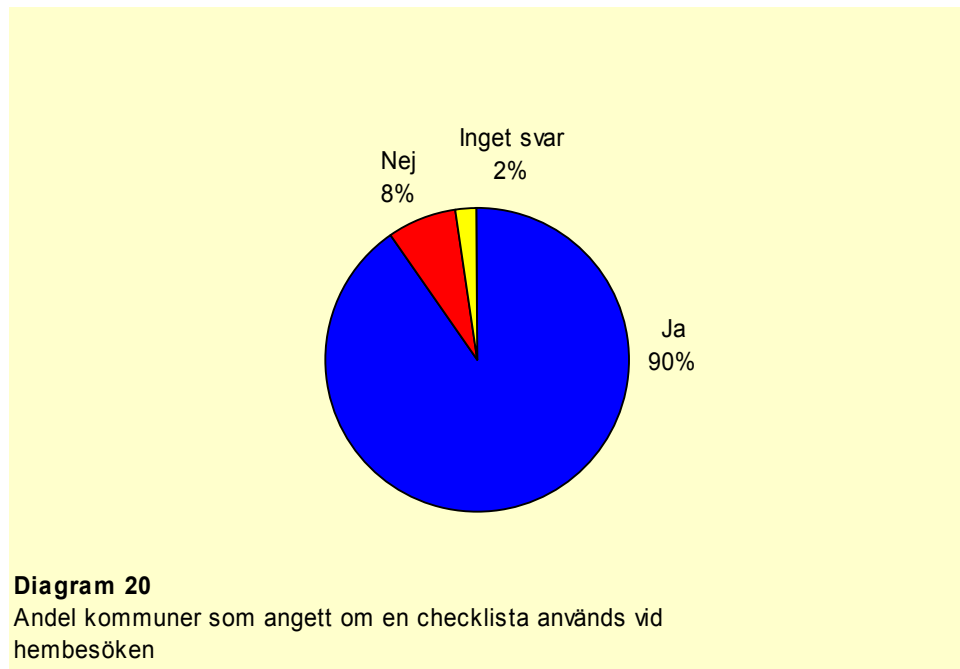

Diagram 19 visar andelen kommuner som angett om hembesöken även syftat till att undanröja risker för personskador. Resultaten baseras på fråga 16 i enkäten.

Drygt 90 procent av kommunerna som gör förebyggande hembesök, har uppgett att hembesöken även syftar till att undanröja risker för personskador. På motsvarande fråga i 2004 års undersökning svarade knappt 80 procent ja på frågan.

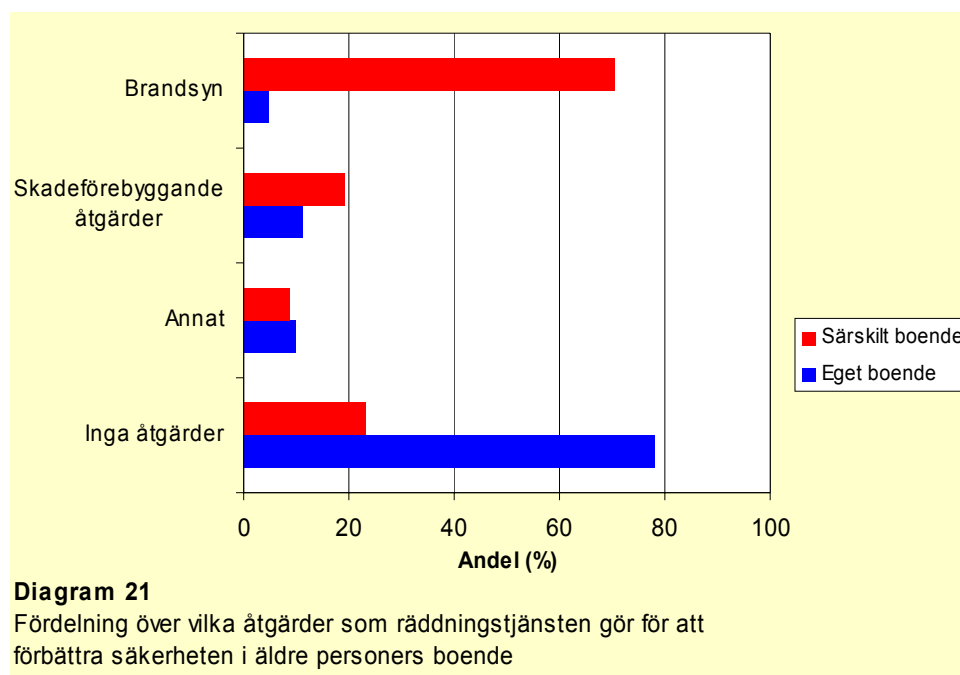
I diagram 20 redovisas andelen kommuner som angett om en checklista används vid hembesöken. Resultaten bygger på fråga 17 i enkäten.

Av de kommuner som uppgett att de genomför hembesök anger 90 procent att de använder checklistor vid hembesöken. I undersökningen år 2004 angav endast ungefär 25 procent av kommunerna att de använde sig av en checklista vid hembesöken.

2.2.8 Räddningstjänstens åtgärder

Diagram 21 visar fördelningen över vilka åtgärder som räddningstjänsten gör för att förbättra säkerheten i äldre personers boende. Resultaten baseras på fråga 18 i enkäten.

De kommuner som inte markerat något av svarsalternativen ”Brandsyn”, ”Skadeförebyggande åtgärder” eller ”Annat” har förts till svarsalternativet ”Inga åtgärder”.

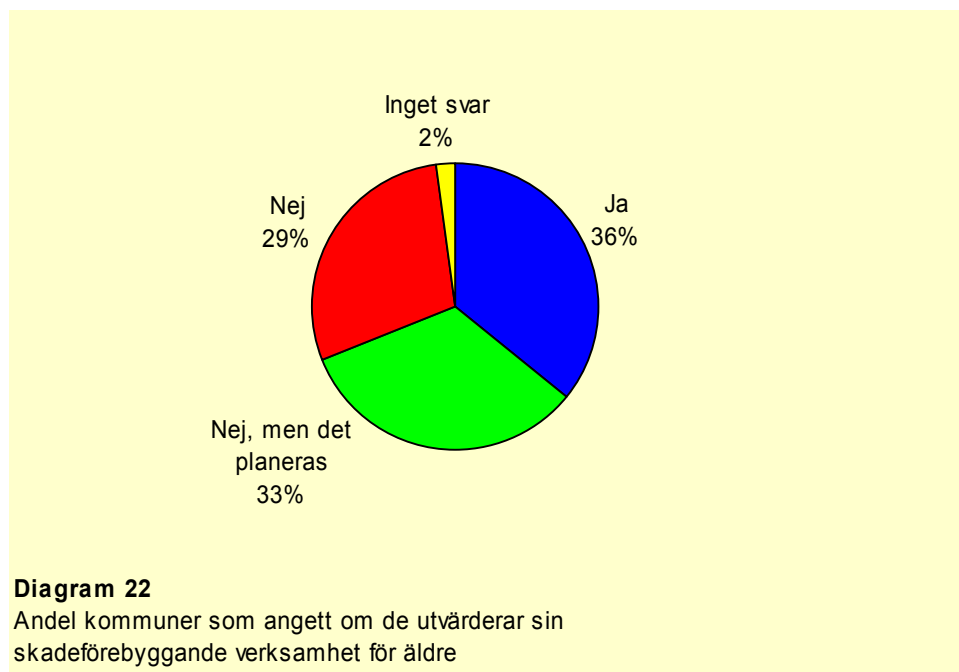
I ungefär 70 procent av kommunerna genomför räddningstjänsten brandsyn i särskilt boende. I ungefär fem procent av kommunerna genomför räddningstjänsten brandsyn hos äldre i eget boende. Räddningstjänsten genomför skadeförebyggande åtgärder i särskilt boende i knappt 20 procent av kommunerna och i eget boende i drygt 10 procent av kommunerna.

I och med lagen om skydd mot olyckor som kom 2004 har begreppet brandsyn utmönstrats och en ny ordning för kommunernas tillsyn av brandskyddet har införts. Numera genomför kommunerna tillsyn av brandskyddet, det som tidigare kallades brandsyn.

De kommuner som uppgett att räddningstjänsten genomför åtgärder för att förbättra boendesäkerheten fick möjlighet att beskriva dessa åtgärder. Utbildning och information till personal är de åtgärder som nämns mest frekvent. Andra exempel är systematiskt brandskyddsarbete, att räddningstjänsten erbjuder genomgång av bostaden för att undanröja risker och att utrymningsövningar genomförs.

2.2.9 Utvärdering av skadeförebyggande verksamhet

I diagram 22 redovisas andelen kommuner som angett om de utvärderar sin skadeförebyggande verksamhet för äldre. Resultaten baseras på fråga 19a i enkäten.

Nästan 40 procent av kommunerna uppger att de utvärderar sin skadeförebyggande verksamhet för äldre medan drygt 30 procent anger att de inte gör det i dagsläget men planerar att börja med det. I 2004 års undersökning angav lite drygt 30 procent av kommunerna att de utvärderade sin skadeförebyggande verksamhet och ungefär 15 procent att de planerade att börja med det.

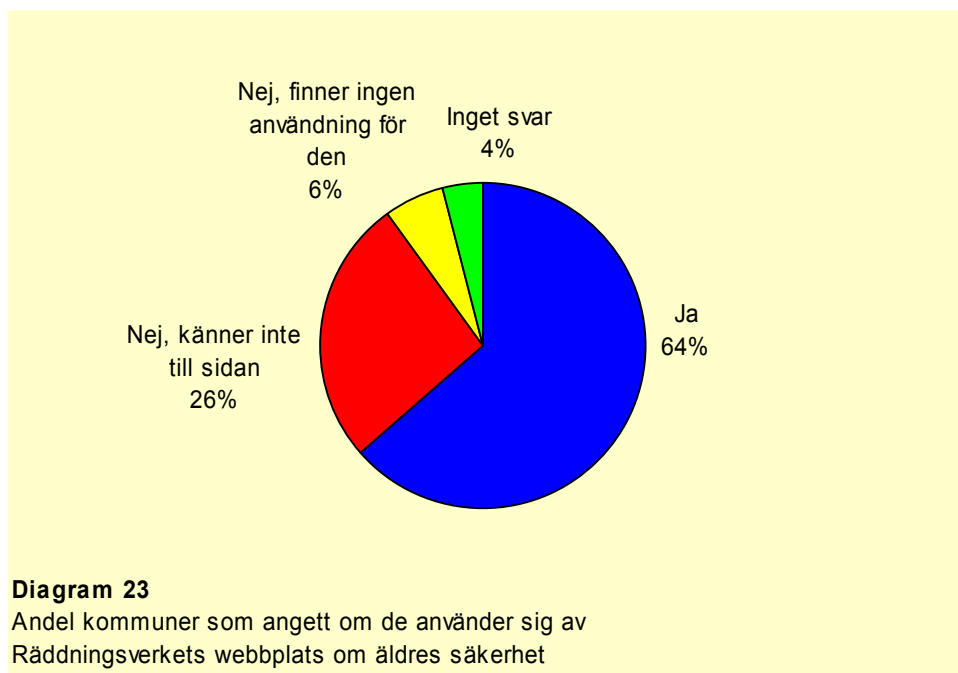
De kommuner som svarat att de utvärderar sin verksamhet fick också möjlighet att beskriva hur utvärderingen går till. 40 procent av kommunerna som uppger att de utvärderar sin skadeförebyggande verksamhet anger att de utvärderar genom att sammanställa och följa upp statistik. Drygt 20 procent uppger att de sammanställer data, analyserar den för att sedan förbättra verksamheten.

2.3 Räddningsverkets stöd

Detta avsnitt innehåller frågor om kännedom och användning av den information om äldres säkerhet som finns på Räddningsverkets webbplats.

2.3.1 Räddningsverkets webbplats

Diagram 23 visar andelen kommuner som angett om de använder sig av Räddningsverkets webbplats om äldres säkerhet. Resultaten bygger på fråga 20a i enkäten.

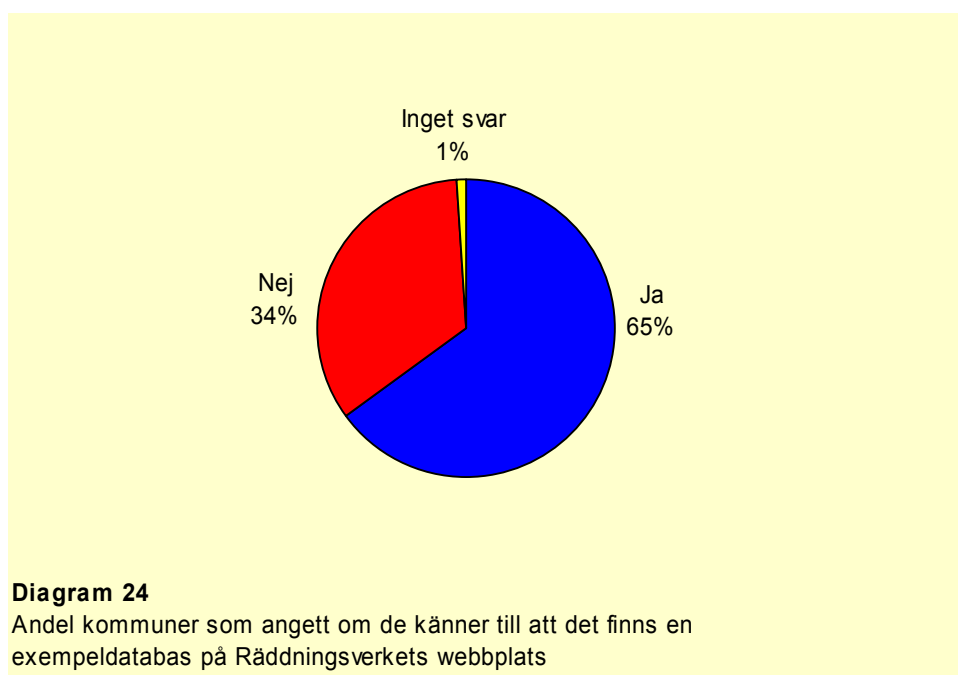
Nästan 65 procent av kommunerna uppger att de använder sig av Räddningsverkets webbplats om äldres säkerhet. Ungefär en fjärdedel av kommunerna känner inte till webbplatsen medan lite drygt fem procent angett att de inte finner någon användning för den.

De kommuner som angett att de använder webbplatsen fick också svara på frågan om vad de använder den till. Exempel på användningsområden är att man hämtar information, material, statistik, tips och idéer och checklistor. Informationen på webbplatsen används även för planering och utveckling av den egna verksamheten.

2.3.2 Exempeldatabas för arbete med äldresäkerhet

I den enkät som genomfördes 2004 om äldresäkerhetsarbete i kommuner och landsting fanns ett upprop efter särskilda satsningar som gjorts inom området äldre personers säkerhet. Där fanns också en möjlighet att skicka in projektbeskrivningar, checklistor mm. Dessa exempel lades sedan in i en databas som nu finns tillgänglig på Räddningsverkets webbplats.

I diagram 24 visas hur kommunerna svarat på frågan om de känner till att det på Räddningsverkets webbplats finns en databas med exempel på hur kommuner och landsting arbetar med säkerhet för äldre personer. Resultaten baseras på fråga 21a i enkäten.

65 procent av kommunerna uppger att de känner till exempeldatabasen. Av de kommuner som angett att de känner till databasen var det nära 40 procent som angav att de använder sig av den och drygt 20 procent som svarat att de inte använder den idag men att det planeras. Nästan 40 procent uppgav att de inte använder den alls.

3. Bilagor

Bilaga 1: Enkät om skadeförebyggande arbete i kommunerna

Bilaga 2: Publikationer från Räddningsverket/NCO

Bilaga 1: Enkät om skadeförebyggande arbete i kommunerna

Ingen annan olyckstyp orsakar så många skador som fallolyckor. De svåraste skadorna drabbar den äldre delen av befolkningen och dessa skador ökar. Fallskador utgör nästan 70 procent av dem som vårdas på sjukhus till följd av olyckor. Tre gånger så många avlider till följd av fallolyckor än av olyckor i vägtrafiken och fem gånger fler vårdas på sjukhus. År 2004 omkom drygt 1 400 personer i fallskador och över 70 000 vårdades på sjukhus. Det stora flertalet var 65 år eller äldre. Härtill kommer alla de som har behandlats på akutmottagningar och i primärvården. Fallskadorna leder till ett omfattande personligt lidande. En del äldre återhämtar sig aldrig fullt ut efter ett olycksfall utan får behov av kontinuerlig vård och omsorg. Räddningsverket har beräknat att fallskador bland äldre kostar samhället drygt fem miljarder kronor årligen. Frågan om fallskador bland äldre har också uppmärksammats internationellt och varit föremål för ett OECD-projekt.

Mot denna bakgrund gjorde Sveriges Kommuner och Landsting tillsammans med Räddningsverket 2004 en undersökning om hur kommuner och landsting arbetade med skadeförebyggande insatser inom äldreområdet. Resultatet från den undersökningen finns samlad i rapporten "Säkerhetsarbete för äldre personer" NCO 2005:9. Nu vill vi följa upp detta med en ny enkät som riktar sig till kommunernas äldreomsorg. Resultatet kommer att presenteras i en skriftlig rapport som skickas ut. Vi kommer också att presentera resultatet på regionala konferenser runt om i landet under våren 2008.

Vi ber er att besvara enkäten snarast möjligt, dock senast den 26 oktober.

Frågor med anledning av enkäten besvaras av Irene Lindström, Sveriges Kommuner och Landsting, sektionen för hälsa och jämställdhet, tfn 08-452 77 91, e-post: irene.lindstrom@skl.se och Mona Pütsep, Räddningsverket, tfn 0586-71 32 20, e-post: mona.putsep@srv.se.

Sveriges Kommuner och Landsting

Statens Räddningsverk

Marianne Granath

Thomas Gell

Sektionschef

Enhetschef

Policy och planer

1a. Finns det i er kommun politiskt antagna riktlinjer för skadeförebyggande verksamhet?

- Ja
- Nej, men det planeras
- Nej

1b. När antogs riktlinjerna?

1c. I vilket forum antogs riktlinjerna?

2a. Finns det något skrivet handlingsprogram för skadeförebyggande verksamhet för äldre?

- Ja
- Nej

2b. Vad inkluderas i handlingsprogrammet?

- Fallskador
- Våld
- Suicid
- Annat, ange vad:

.....

3a. Finns det mål skrivna för det skadeförebyggande arbetet?

- Ja
- Nej

3b. Finns det rutiner för att följa upp dessa mål?

- Ja
- Nej

4. Finns medel avsatta för att arbeta med äldre personers säkerhet?

- Ja
- Nej

5a. Har er kommun sökt ”stimulansbidrag för insatser inom vård och omsorg om äldre personer” för skadeförebyggande arbete?

- Ja
- Nej

5b. Vad har ni sökt medel till?

(Pricka för ett eller flera alternativ)

- Utbildning för personal
- Förebyggande hembesök
- Riskrund
- Studiecirklar
- Annat, ange vad:

6a. Ingår avsnitt om skadeförebyggande arbete i de utbildningar som ges för personalen inom vård och omsorg?

- Ja
- Nej

6b. Beskriv kort dessa utbildningsavsnitts innehåll:

.....
.....

7. Finns det något avtal med landstinget om tillgång till läkarresurs med geriatrisk specialistkompetens?

- Ja
- Nej

8. Vilka samarbetar äldreomsorgen med för att förebygga skador hos de äldre?

(Pricka i ett eller flera alternativ)

- De äldre själva
- Anhöriga eller närstående
- Räddningstjänsten
- Andra kommunala förvaltningar. Vilka?.....
- Landstingets primärvård
- Andra landstingsverksamheter. Vilka?.....
- Regionalt FoU-centrum
- Lokala pensionärsorganisationer
- Handikapporganisationer
- Röda korset
- Kyrkor
- NTF
- Studieförbund
- Polis
- Länsstyrelsens äldreskyddsombud
- Andra organisationer. Vilka?.....
- Inget samarbete med andra

Statistik och metod

9a. Används statistik över personskador för inriktning av verksamheten?

- Ja
- Nej

9b. Varifrån hämtas statistiken?

9c. Hur använder ni statistiken?

10. Vilka metoder använder ni för att hitta de eventuella risker äldre personer kan utsättas för?

(Pricka i ett eller flera alternativ)

- Risk- eller skyddsronder
- Identifierar särskilt utsatta äldre
- Olycks- och tillbudsrapportering
- Avvikelse rapportering, t.ex. inom särskilt boende eller övrigt boende
- Annat, ange vad:
- Ingen speciell metod

11. Finns det något särskilt fokus på vissa speciella grupper i arbetet med äldre personers säkerhet?

(Pricka i ett eller fler alternativ)

- Nej
- Ja, på kön
- Ja, på äldre med utländsk bakgrund
- Ja, på funktionshindrade
- Ja, på annan grupp:

12. Finns det något särskilt fokus i arbetet med äldre personers säkerhet i vissa miljöer?

(Pricka i ett eller flera alternativ)

- Nej
- Ja, inom trafikområdet
- Ja, i ordinärt boende
- Ja, i närmiljön till ordinärt boende
- Ja, inom butiks-, handels- och serviceområdet
- Ja, på idrottsanläggningar
- Ja, i fritidsområden
- Ja, inom annat område eller miljö:

13. Gör kommunen några särskilda åtgärder utöver det som ingår i ordinarie uppdrag för att förebygga skador hos äldre personer?

(Pricka i ett eller flera alternativ)

- Nej
- Kostinformation ges
- Information ges till anhöriga eller närstående om hur skador kan förebyggas
- Information ges om D-vitamin och/eller kalciumtillskott för att förebygga benskörhet
- Möjlighet till organiserad motion erbjuds, t.ex. promenader och gymnastik
- Information ges om säkerhetsutrustning, t.ex. fallbyxor, höftskydd, antihalksockor och broddar
- Studiecirkeln "Säkerhet i vardagen" erbjuds
- Annat:

.....

14a. Har kommunen någon/några s.k. fixartjänst/er?

- Ja
- Nej

14b. Vad kostar det att använda fixartjänster?

Kronor/besök:

Kronor/timma:.....

15a. Görs det regelbundna, förebyggande hembesök hos äldre?

- Ja
- Nej

15b. I vilken typ av boende görs hembesöken och vid vilken ålder

Vilket slags boende?

Vid vilken ålder?

I eget boende

..... år

I särskilt boende

..... år

16. Har hembesöken även syftat till att undanröja risker för personskador?

- Ja
- Nej

17. Används en checklista vid hembesöken?

- Ja
- Nej

18a. Vilka åtgärder gör räddningstjänsten för att förbättra säkerheten i äldre personers boende?

	Eget boende	Särskilt boende
Brandsyn	☐	☐
Skadeförebyggande åtgärder	☐	☐
Annat	☐	☐
Inga åtgärder utförs	☐	☐

18b. Beskriv de åtgärder som räddningstjänsten gör för att förbättra boendesäkerheten!

.....
.....

19a. Utvärderar ni er skadeförebyggande verksamhet för äldre?

- Ja
- Nej, men det planeras
- Nej

19b. Beskriv hur utvärderingen går till:

.....
.....

Räddningsverkets stöd

20a. På Räddningsverkets webbplats finns en sida om äldres säkerhet. Använder ni er av den?

- Ja
- Nej, känner inte till sidan
- Nej, finner ingen användning för den

20b. Till vad använder ni Räddningsverkets webbplats?

.....
.....

21a. Känner ni till att det finns en databas på Räddningsverkets webbplats, som ger exempel på hur kommuner och landsting jobbar med säkerhet för äldre personer (riskanalyser, checklistor, m.m.)?

- Ja
- Nej

21b. Har du använt dig av exempeldatabasen?

- Ja
- Nej, men det planeras
- Nej

Övriga synpunkter

Om du har några övriga synpunkter och kommentarer, skriv dem gärna här!

.....
.....
.....

Tack för att du svarade på våra frågor!

Bilaga 2: Publikationer från Räddningsverket/NCO

Publikationerna kan beställas eller laddas ner som pdf från Räddningsverkets publikationsservice www.raddningsverket.se

Beställningsnr

2002:1	Olyckor i siffror, 2002 års utgåva	I99-098/02
2003:1	En antologi om framtidens säkerhetsfrågor	I99-106/03
2003:2	Fallolyckor bland äldre – samhällets direkta kostnader	I99-107/03
2003:3	Äldres skador i Sverige	I99-104/03
2003:4	Medias rapportering och allmänhetens kunskap om olyckor	*
2003:5	Räddningstjänst i siffror 2002	I99-102/03
2004:1	Kan enklare bli säkrare	I99-108/04
2004:2	Olyckor i siffror, 2004 års utgåva	I99-110/04
2004:3	En omvärldsanalys av NCO	I99-111/04
2004:4	Register över olyckor och tillbud	I99-112/04
2004:5	Samhällets kostnader för olyckor	*
2004:6	Räddningstjänst i siffror 2003	I99-114/04
2004:7	Suicid och samhällsekonomiska kostnader	*
2004:8	Medias rapportering och allmänhetens kunskap om olyckor	*
2005:1	Personskador i Sverige	I99-119/05
2005:2	Injury in Sweden	I99-121/05
2005:3	Olycksundersökning	U30-642/05
2005:4	Räddningstjänst i siffror 2004	I99-122/05
2005:5	Emerging Risks Among the Elderly, Workshop 4 October 2004	*
2005:6	The Safety of the Elderly in Sweden	*
2005:7	Erfarenheter från naturkatastrofer – en kunskapsöversikt	I99-123/05
2005:8	Olyckor i boendet	I99-124/05
2005:9	Säkerhetsarbete för äldre personer	I99-126/06
2005:11	Miljökonsekvenser av kemikalieolyckor, bränder och utsläpp av oljeprodukter i vattenmiljön	I99-125/05
2006:1	Medias rapportering och allmänhetens kunskap om olyckor 2005	I99-134/06*
2006:2	Att säkra godsflödet	I99-133/06
2006:3	Hantering av risk- och säkerhetsfrågor i svenska kommuner	I99-136/06
2006:4	Skydd i hemmet	I99-140/06
2006:5	Medias rapportering och allmänhetens kunskap om olyckor 2006	I99-144/06*
2006:6	Säkerhetens bestämningsfaktorer	I99-141/06
2006:7	Proactive Risk Management in a Dynamic Society	U30-658/07
2006:8	Lärdomar från första generationens	I99-142/06

	handlingsprogram enligt LSO	
2006:9	Räddningstjänst i siffror 2005	I99-143/06
2007:1	Äldres säkerhet	I99-146/07
2007:2	Kommunikations- och tolkningsperspektiv på olyckor och tillbud i kemiska industrimiljöer	I99-147/07*
2007:3	Säkerhetsarbete – innebörd och struktur	I99-150/07*
2007:4	Räddningstjänst i siffror 2006	I99-154/07
2007:5	Retrospektiv studie av olycks- och tillbudsrapporter från ett antal processindustrier	I99-157/07
2007:6	Olycksfall bland barn och ungdomar	I99-159/07
2007:7	Olyckor i siffror 2007 års utgåva	I99-160/07
2007:8	Trygghet och säkerhet i vardagsmiljön	I99-163/07
2007:9	Låt det inte hända igen - metodik för åtgärdsinriktad uppföljning av barnolyckor	U30-668/07
2007:10	Friluftssäkerhet	I99-165/07
2007:11	Att registrera personskador	U30-667/07
2007:12	Förutsättningar för systematisk utvärdering av räddningsinsatser	I99-167/07
2007:13	Sociala bakgrundsfaktorer hos skadade barn och ungdomar	I99-168/07
2008:1	Olycksläget 2007	I99-171/08
2008:2	Skadeförebyggande arbete för äldre	I99-172/08

* Endast webb

Räddningsverket, Nationellt centrum för lärande från olyckor
Värmlandsvägen 25, 691 34 Karlskoga
Telefon 0586-71 32 00, fax 0586-71 32 01. www.raddningsverket.se

Beställningsnummer I99-172/08. Fax 054-13 56 05
ISBN 978-91-7253-388-2